

**Вищий навчальний приватний заклад
«Дніпровський гуманітарний університет»**

**Комунальний заклад культури «Дніпропетровський національний
історичний музей імені Д. І. Яворницького»
Дніпропетровської обласної ради**

**МАТЕРІАЛИ КРУГЛОГО СТОЛУ
«МОВА. ІСТОРІЯ. КУЛЬТУРА»**

23 травня 2024 року

**Дніпро
2024**

УДК 81
ББК 81.2 УКР
М 74

*Ухвалено до друку Науково-методичною радою Вищого навчального
приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»
(протокол № 10 від 20 червня 2024 р.)*

Матеріали круглого столу «Мова. Історія. Культура» (23 травня 2024 року, Вищий навчальний приватний заклад «Дніпровський гуманітарний університет»): збірник тез. Дніпро: ВВПЗ «ДГУ», 2024. 157 с.

(в авторській редакції)

Вміщено матеріали круглого столу, в якому взяли участь працівники музеїв, культури, професорсько-викладацький склад закладів вищої освіти, магістри, здобувачі вищої освіти України. Тематика тез охоплює актуальні питання щодо розвитку мов світу та форм реалізації їх через носіїв мови.

Матеріали науково-практичної конференції можуть бути використані у практиці фахівців різних видів гуманітарної діяльності та у навчальному і виховному процесах закладів освіти.

© Вищий навчальний приватний
заклад «Дніпровський
гуманітарний університет», 2024
© Автори, 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
-----------------	---

МОВА

Андрішко Олег. Вторинна номінація власних назв у «словничках-жартівничках»	7
Бабич Семен. Creation of Native American literary criticism in the 21 st century	10
Варакута Марина. Психологія атракції: роль мови та культурного контексту в міжособистісних стосунках	13
Гунько Дар'я. Потенціал штучного інтелекту щодо перекладання в розвитку та навчанні	17
Зав'ялов Дмитро. Відображення у поведінці людини психолінгвістичних процесів	19
Квітинська Ліана. Культура мови і кіматика – обґрунтування необхідності культури мовлення на базі фізичних процесів.....	22
Крашеніннікова Тетяна. Комунікація та її види.....	25
Лісунова Марія. “Self”–“Other” in Formation of Modern American Literary Cannon.....	28
Лісунова Марія. Актуальні питання використання штучного інтелекту в політиці та бізнесі.....	31
Михайличенко Елліна. Вплив штучного інтелекту на безпеку інформаційних технологій та виявлення загроз	35
Моргунова Аліна. «Голос Безмовності» О. П. Блаватської як приклад унікального перекладу духовно-релігійних текстів	38
Нацюк Мар'яна. The role of multilingualism in all tools.....	42
Нежива Ольга. Специфіка термінології в англійській мові у контексті готельно-ресторанної сфери	43
Ольховий Олег. Розвиток робочої пам'яті у процесі вивчення іноземної мови.....	45
Родіна Юлія. Глобалізація і питання мови – культурно-психологічні аспекти.....	48
Руколянська Наталія. Лексика кримінально-процесуальної субмови: категоріальний аспект	50
Самойленко Катерина. Формування національної ідентичності засобами мови.....	54
Сергієнко Наталія. Мовна грамотність як ознака професіоналізму майбутнього юриста.....	57
Сугерей Данило. Машинний переклад як кризисне рішення	60
Тихий Владислав. Важливість мовної компетентності у судочинстві.....	65
Холод Ірина. Психолінгвістичні аспекти вивчення англійської мови	67

ІСТОРІЯ

Волошко Олексій. Історична детермінованість Злуки 22 січня 1919 р.	72
Дудко Владислав. Римські допоміжні війська часів правління Марка Ульпія Траяна (98-117 рр. н.е.)	75
Дудник Олена. Життєвий рівень населення України в умовах економічної кризи 1991-1993 рр.	80
Леощенко Дмитро. Російсько-український конфлікт у контексті цивілізаційного протистояння	84
Лимар Андрій. Політичні репресії в СРСР як засіб боротьби з українською ідентичністю.....	88
Соловійов Віталій. Перебування Другої сербської добровольчої дивізії на території Катеринославщини в період I Світової війни	93
Сосновський Сергій. Військова організація та озброєння чорних клобуків	98
Сухомлин Олександр. Міський вимір трагедії голодомору: стереотипи і факти	102
Фоменко Світлана. Нові надходження філателії ДНІМ 2022-2023 рр., присвячені повномасштабній російсько-українській війні	106

КУЛЬТУРА

Алексєєв Артур. Прогреси у сфері робототехніки та їх інтеграція зі штучним інтелектом для автоматизації	109
Бакум Дар'я. Сім'я Крушельницьких	111
Галімова Анастасія. Народність як головний індикатор української православної церкви.....	115
Захарченко Марія. Вкрадені митці. Іван Айвазовський.....	121
Киян Анна. Психологічні особливості підліткового віку, особливості використання гумору підлітками	124
Корсунська Вікторія. Теорії комунікації: короткий огляд.....	128
Негодченко Ольга. Василь Стус – символ боротьби за свободу та права людини.....	133
Садикіна Ксенія. Шляхи розвитку професіоналізму майбутніх учителів в умовах нової української школи	139
Самарець Вадим. Postmodern and Metamodern Irony as a Literary Tool in Native American Literature.....	143
Соловійова Вікторія. Вкрадені імена Росією. Ілля Рєпін.....	146
Степанченко Вадим. Туризм і сьогодення – культура та безпека	148
Чичеріна Карина. Етичні аспекти використання штучного інтелекту	151
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	154

1. Teorie komunikacji i mediów 2. Pod redakcją Marka Graszewicza i Jerzego Jastrzębskiego. Wrocław, 2010. 276 s. URL: https://dziennikarstwo.uni.wroc.pl/userfiles/files/nauka/open%20access/teorie%20komunikacji%20_T_II.pdf?v=1474380778.

ВАСИЛЬ СТУС – СИМВОЛ БОРОТЬБИ ЗА СВОБОДУ ТА ПРАВА ЛЮДИНИ

Ольга НЕГОДЧЕНКО

старший викладач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Український поет-шістдесятник народився в 1938 р. в селі Рахнівка Гайсинського району Вінницької області в селянській родині. Коли майбутньому поету було 2 роки, сім'я переїхала до м. Сталіно (на сьогодні – Донецьк), де він після закінчення середньої школи вступив на історико-філологічний факультет Донецького педагогічного інституту на спеціальність української мови та історії, які радянська влада всіляко утискала.

Велику роль у становленні особистості Василя як громадянина, творця, борця за національну справедливість відіграв викладач світової літератури Тимофій Духовний. Він запропонував користуватися його власною бібліотекою, в якій були і заборонені твори Куліша, В. Підмогильного, М. Хвильового та інших осіб «розстріляного відродження».

І коли проросійські пропагандисти говорять про Донеччину як зрусифікований край вони помиляються. На Донеччині задумувалися молоді люди, сучасники Стуса, про таку ідеологічну розбіжність: з радянських гучномовців неслося, що нації, народності СРСР розвиваються, проводяться національні творчі фестивалі, а насправді не випускали зі своїх пазурів національні культури. Молодь дивувалася з цього: прозрівала і протестувала.

Якраз Донеччина виплекала Олексу Тихого, Миколу Руденка, Василя Стуса, Івана Світличного та ін.

Навчаючись в інституті, Василь почав писати вірші, перекладав українською вірші і повісті з німецької, англійської та інших мов. За спогадами старшої сестри Марії, знав німецьку, латину. Займався перекладами Й. В. фон Гете, Р. М. Рільке, Ф. Г. Лорки, Р. Кіплінга, Гі де Мопассана та ін. Він зробив переклад близько сотні їхніх творів, але вони під час обшуків були конфісковані і втрачені.

По закінченні інституту Стус викладав українську мову та літературу у школі в м. Горлівка, був літературним редактором газети «Соціалістичний Донбас». Потім була аспірантура в Інституті літератури ім. Т. Шевченка Академії наук. Поет був членом Клубу творчої молоді, писав вірші.

В 1965 р. в кінотеатрі «Україна» відбулася прем'єра кінострічки режисера С. Параджанова «Тіні забутих предків». Василь Стус разом з Іваном Дзюбою, Юрієм Бадзьом, В'ячеславом Чорноволом взяв участь в акції протесту, де закликав засудити арешти української інтелігенції. Це був перший протест на масові політичні репресії в Радянському Союзі після Другої світової війни. З цього часу він потрапив у списки неблагонадійних, і КДБ встановило за ним стеження. За участь у цій акції протесту Стуса було відраховано з аспірантури.

З 1965 по 1972 рр. він працював на будівництві, на шахті, в котельні. Іван Дзюба у своєму творі про Стуса «Різьбяр власного духу» наголосив на тому, що «...біографія і самоствановлення в нього невіддільні одне від одного». Рідкісна, трагічна неподільність поезії і долі».

А ще Дзюба наголосив: «...на самому початку громадянського і творчого шляху Василь Стус мав у душі таке ж трагічне відчуття фатальної пов'язаності своєї долі з долею багатостраждальної рідної землі, а своїх внутрішніх моральних та інтелектуальних проблем – з долею народу. Тільки тоді починалися з рахунку до самого себе.

І далі Іван Дзюба наводить рядки з листа Василя до Андрія Малишка, написані в 1962 р.: «Зрозумійте мене в моєму горі, бо я чую прокляття, чую бездіяльний свій гріх перед землею, перед народом, перед історією. Перед

людьми, що своєю кров'ю кропили нашу землю. Довгий мартиролог борців за національну справедливість лишає нам історія, а ми навіть на гнів праведний не можемо здобутись». «Мартиролог», якщо застосовують це поняття в католицькій церкві, це список святих, в основному мучеників, а в сучасній публіцистиці перелік осіб, які зазнали переслідувань чи страждань.

Його першу збірку віршів «Круговерть», як і другу «Зимові дерева», було відхилено видавництвом, але вона вийшла в самовидаві. Незважаючи на погрози КДБ, Василь писав відкриті листи до Центрального комітету компартії, Верховної Ради, Спілки письменників, в яких викривав хибну керівну систему, яка після відлиги поверталася до тоталітаризму. Виступаючи проти репресивного радянського режиму, він висловлював це в поезії та публіцистиці.

Можна вважати, що його твори стали маніфестом вільної думки і виразом протесту проти політичних переслідувань і порушень прав людини. З відповіддю влада не забарилася, і в січні 1972 р. відбувся перший арешт, під час якого забрали близько 500 оригінальних віршів – це 10 друкованих аркушів, стільки ж публіцистики, близько 30 друкованих аркушів поетичних перекладів.

Після 9 місяців перебування у слідчому ізоляторі київський суд виніс вирок – 5 років позбавлення волі і 3 роки заслання. Звинувачували в «антирадянській агітації й пропаганді».

Старший науковий співробітник інституту літератури ім. Т. Шевченка Арсен Каспарук під диктовку КДБ рецензував збірку «Зимові дерева» так: «Бридкішої гидоти, жахливої зненависті не міг придумати найвинахідливіший упереджений проти нашої дійсності фантазер», «..не треба доводити, що книжка Стуса шкідлива всім своїм ідейним спрямуванням, усією своєю суттю. Нормальна неупереджена людина прочитати її може лише з обридженням, із зневагою до «поета», що так порочить свою землю і свій народ». І ще того ж автора: «З художнього боку вірші Стуса – це якась маячня, злоблिवе

бількотіння, а з громадського, політичного – це свідомий наклеп, очорнювання і оббріхування нашої дійсності».

Василь Стус прокоментував вирок суду і рецензента А. Каспарука наступними словами: «...на руках цього доктора філології – моя кров, як і на руках слідчих Логінова, Пархоменка, судді, прокурора і адвоката – прокурора, накиненого силоміць».

Повернувшись із заслання, він надіслав заяву до Верховної Ради СРСР, в якій відмовився від громадянства: «...мати радянське громадянство є неможливою для мене річчю. Бути радянським громадянином – значить бути рабом».

Другий арешт відбувся в 1980 році. Поет був визнаний особливо небезпечним рецидивістом і отримав 10 років примусових робіт і 5 років заслання.

Адвокат знову був призначений проти волі Стуса, який намагався самостійно себе захищати. Його за це вивели із зали суду, і вирок було зачитано без нього. Суд відбувся за зачиненими дверима. Адвокатом було призначено Віктора Медведчука. Євген Сверстюк писав, коли Стус зустрічався з призначеним адвокатом, то відразу відчув, «...що він його не захищає, не хоче його розуміти і, власне, не цікавиться його справою». Медведчук і сам заявляв про те, що роль адвоката в таких процесах була мінімальною: «Якщо хтось думає, що я міг би врятувати Стуса, то він або брехун, або ніколи не жив у СРСР й не знає, що це. Рішення за такими справами ухвалювалося не у суді, а в партійних інстанціях і КДБ. Суд лише офіційно затверджував оголошений вирок» (цит. за офіційним сайтом Медведчука).

У своїй промові Медведчук сказав, «...що всі злочини Стуса заслуговують покарання». Засідання було перерване і поету не дали сказати «останнє слово». На наступному засіданні був зачитаний вирок. Медведчук мав матеріали, які могли захистити Василя Стуса, але він їх не використав. Ці дії були засуджені вченим, правозахисником Андрієм Сахаровим у листі до

світової громадськості, в якому вказав на ганьбу радянської репресивної системи.

Стус відбував покарання в таборі на території Пермської області. Він не мав заборони читати і писати, і тому багато читав і писав. В його цитатах бачимо невгамовний рух боротьби за свої ідеали і переконання, за правду, за свободу слова: «Для мене життя – це боротьба. І я знаю, що це правильно».

Василь Стус ніколи не зраджував своїх переконань, незважаючи на численні перешкоди. Із 47 років свого життя він провів 13 у слідчих ізоляторах, таборах, карцерах. І, навіть знаходячись у в'язниці, він продовжував свою літературну діяльність. На жаль, вірші, які були створені у таборі, вилучалися і знищувалися. Його збірку з 300 віршами «Птах душі» було знищено наглядачами. Декілька разів він оголошував голодування на знак протесту проти жорсткого відношення адміністрації до засуджених. За передачу на волю зошита з віршами отримав камеру-одиначку на рік, але це його не скорило. Така доля: починав життя голодом, холодом і закінчив його голодом і холодом. Дитинство, дійсно, було голодним і холодним, особливо 1946-1947 роки, про яке з гіркотою згадував до сина Дмитра: «Коли мені було 9 років, ми будували хату і помирав тато – з голоду опухлий. А ми пхали тачку, місили глину, робили саман, виводили стіни. Голодний я був, як пес. Пам'ятаю коржі зі жмиху, які пекла мама, а мені від них геть боліла голова».

4 вересня 1985 р. поет помер. Багато загадок у цій смерті – чи то від голоду, чи від холоду, чи від тортур. Похований був на території табірної цвинтаря. Перепоховання праху Василя Стуса, Юрія Литвина, Олекси Тихого відбулось у листопаді 1989 р. на Байковому кладовищі у Києві. Труни пронесли біля будівлі КДБ, звідки починалося їхнє переслідування. Близько 100 тисяч людей вийшли на вулиці Києва, буцімто говорили: «Ми українці! Це наша земля. Ми народ, а це наші герої!» Завдяки друзям у 1986 р. уже після смерті поета в Нью-Йорку була надрукована книга з найкращими віршами з різних періодів його творчості. Це була п'ята збірка поезій, в якій зібрано 457 віршів.

Назва збірки «Палімпсести». Палімпсести – вишкрябані пергаменти з написаним наново текстом, але читається і старий – він проглядає через новий текст. Тобто, назва з підтекстом, вона символічна. І символізує те, що кожен твір має прихований зміст, який треба зуміти побачити і прочитати між рядками, а писалося це в таборі! Поет був реабілітований у 1990 році, вироки були скасовані прокуратурою УРСР.

В 1991 р. Василь Стус за збірку «Дорога болю» був відзначений Державною премією ім. Т. Шевченка посмертно. І також посмертно було присвоєно звання Героя України з удостоєнням ордена Дружби у 2005 р. На сьогодні він – це символ нескореності духу та відданості ідеалам свободи та єдності.

26 травня 2019 р. харківське видавництво Viscat надрукувало книгу про поета «Справа Василя Стуса. Збірка документів з архіву колишнього КДБ УРСР». Автор Вахтанг Кіпіані говорив, що це кримінальна справа є хронікою «боротьби проти злочинної комуністичної системи з людиною, повною боллю та гідності. Ми бачимо громадянина, правозахисника, творчу особистість, який чудово розуміє наслідки своєї «негнучкості» перед каральною машиною. І тим не менше він іде до кінця». Обкладинка – це оригінал першого тому з доданими фотопортретом даної справи і назви книги. Адвокат В. Медведчук у серпні 2019 р. подав позов до суду, вимагаючи заборонити книгу, була тяжба і тільки у квітні 2021 р. апеляційний суд ухвалив стягнути з В. Медведчука 140 тисяч гривень на користь видавництва і Кіпіані як компенсації за судову тяганину. В тому ж 2019 р. вийшов фільм «Заборонений» режисера Романа Бровка, головну роль зіграв Дмитро Мірошніченко. Попередня назва «Птах душі» була замінена на «Стус» і остаточна назва «Заборонений». Творча група вирішила не використовувати ім'я поета в назві, тому що у фільмі розповідь йшла не тільки про нього, а й про епоху, були згадані інші шістдесятники, особлива увага приділена Аллі Горській. Фільм готували три роки, але не обійшлося без скандалу. В 2018 р. В. Медведчук зажадав, щоб були видалені зі сценарію

згадки про адвоката Віктора Медведчука, інакше будуть заборонені зйомки фільму. Було видалено один із епізодів з останнього суду над поетом.

Поезія стала причиною такої тяжкої долі для Василя Стуса, але вона і додала волі, мужності людині, яка народилася для творчості. Якраз поезія дала змогу боротися:

Ще виживу, вистою, викричу я
Допоки поглине моя течія.
Хай світ збожеволів, та розум ясний
І зісподу входить у витлілі сни.
Ще треба терпіти і марне – клясти.
Лиш ти мене, господи боже, прости.

Список використаних джерел

1. Жулинський М. Г. Василь Стус: нове народження в онові духу. Художнє слово Василя Стуса в контексті української та світової літератури. Матеріали науково-теоретичної конференції. Донецьк – Вінниця: ДонНУ, 2015.
2. Стус Д. В. Василь Стус. Життя як творчість. Київ: Факт, 2004.
3. Лазаренко А. Штрихи до портрета Василя Стуса. Не відлюбив свою тривогу ранню...Василь Стус – поет і людина: Спогади, статті, листи, поезії / Упоряд. О. Орач. Київ: Укр. Письменник, 1993.
4. Дзюба І. М. Різьбяр власного духу (Василь Стус). Іван Дзюба. З криниці літ. Київ: Літературні портрети. Дніпровський меридіан, зі спогадів.

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Ксенія САДИКІНА

здобувач 1 курсу спеціальності 081 Право
ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Науковий керівник: Наталія СЕРГІЄНКО

викладач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних
дисциплін ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

У сучасному освітньому просторі України, з появою Нової української школи, велике значення набуває професіоналізм майбутніх учителів. Щоб

